

25.65x30.78	1/3	1 עמוד	המגזין	מעריב	31/01/2021	76047968-7
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

מעריב **המגזין**

על צד ימין

ספר חדש העוסק בקשר בין שני המנהיגים, אבות הימין הישראלי, זאב ז'בוטינסקי ומנחם בגין, המורה ותלמידו, צולל לנקודות הדמיון והשוני ביניהם. המחבר אפרים אבן מוצא גם את הקישור להיום: "מבחינת ביצועים, ראש הממשלה אינו נופל מהם, אבל מבחינת החזון – ספק רב"

יעקב בראון | 06

24.49x31.21	2/3	עמוד 6	מערב - המגזין	31/01/2021	76047966-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

מביט לוימין

בזמן שיש השואפים לחזור ל"ליכוד של פעם", חוקר הציונות ד"ר אפרים אבן מוציא ספר חדש העוסק בקשר בין שני המנהיגים שהניחו את היסודות לימין של ימינו - המורה ותלמידו, זאב ז'בוטינסקי ומנחם בגין - מדבר על הדומה והשונה ביניהם, וגם משווה לראש הממשלה נתניהו: "מבחינת ביצועים, הוא איננו נופל מהם, אבל מבחינת החזון - ספק רב"

יעקב בר-און

לא רק מבגין, אלא גם מכמעט כל ראשי התנועה הציונית, הוא בכך שהיה במהותו לא רק מדינאי דגול, אלא גם אמן מה שורה הראשונה - סופר, משורר, מתרגם ואפילו חיבר את "גן צורי", תסריט לסרט בהזמנת הקרן הקיימת, שבסופו של דבר לא התממש. כמו כן, היה ז'בוטינסקי לשו"נאי שבין המילים שחירש הייתה המילה "תעוזה". אחרי שירותו בגדוד העברי הוא חיבר עם אדווין סמואל, בנו של הנציב העליון הרברט סמואל, מילון עברי למו"נחי הרובה. בהקשר הזה אבן מוכיר ששני האישים היו מפקדים - ז'בוטינסקי בג"ד העברי, שאותו יום, ובגין במחנת האצ"ל - אף שחזותם החיצונית הייתה רחוקה מלהיות חזות גנרלית.

שניהם הרבו בכתיבת מכתבים והקפידו להשיב לפונים אליהם. ז'בוטינסקי הותיר אחריו לא פחות מ-6,000 מכתבים, שרובם כונסו בכתובים על ידי מכוון ז'בוטינסקי, ויש אומרים שהם חלק צנוע שהשתמר מכמות עצומה

שון יוניצ'מן, מראשי בית"ר בפולין ולימים חבר הכנסת, איך שמע כמו אוניו את ז'בוטינסקי אומר כי החליט להעדיף את בגין על פני מבוגרים וותיקים ממנו, בהיותו משוכנע שזה נועד לגדולות.

באחד מצילומי הספר נראה בגין מצדיע לז'בוטינסקי במסדר של בית"ר. אני שואל בהומור את אבן אם הוא בטוח שהצילום אינו פוטומונטז' כמו הצילום ממפגש בארץ ישראל בין הרצל לבין הקיסר וילהלם השני. "הצילום אותנטי לחלוטין", מתחייב אבן. קרבתם של השניים באה לביטוי בכך שז'בוטינסקי, בביקורו האחרון באירופה ב-1939, היה נוכח בנישואי בגין עם בחירת לבו עליזה בעירה דרוהוביץ', ואף היה עד לחתימת שטר הכתובה.

את הקשר בין השניים היטיב לתאר ד"ר יוחנן ברר, מי שנהיה כעבור שנים יד ימינו של בגין בתנועת החרות. לדבריו, חברו בגין היה לז'בוטינסקי כפי שהיה יהושע בן-נון למשה, והוא אף השתדל להידמות לז'בוטינסקי בלבושו ובגינוניו.

ד"ר אבן מצביע על מכנה משותף בין השניים: שניהם היו נואמים בחסד עליון ושילבו בנאומיהם סממנים תיאטראליים. ז'בוטינסקי היה רב אמן של הגייה עברית במבטא ספרדי, ואף הדריך בכך את שחקני תיאטרון הבימה בביקורם בברלין. בגין, כזכור בעיקר מאסיפות הבחירות בראשית המדינה, היה יותר נואם מלהיט כיכרות שאין כמותו, ובכך אפילו ז'בוטינסקי לא יכול היה להתחרות בו.

אחד הדברים שבהם ז'בוטינסקי נבדל

השניים, שהיה כעין הארה למי שעתידי היה להיות ראש הממשלה השישי של מדינת ישראל. זה קרה ב-1930 בבריסק שבבלארוס, עיר הולדתו של בגין. אולם התיאטרון בעיר היה מלא על גדותיו, כשז'בוטינסקי בא לנאום שם. בגין בן ה-17 נדחק למקום שבו יושבת התזמורת מתחת לבמה, וכעדותו חש בכל עצמותיו את המעמד המרגש כמי ש"נתקדש".

כידוע, מרביתם לתאר את השניים, שהיה ביניהם פער של 33 שנה, כ"מורה ותלמידו", אף כי בעשר השנים בין המפגש בבריסק לבין מותו של ז'בוטינסקי לא הרבו השניים להיפגש. בגין פעל באופן מלא לאורם של דברי ז'בוטינסקי, אך פעם אחת העביר בוועידת בית"ר החלטת שלא כדבריו של זה. ד"ר אבן מספר שבגין שכנע את באי הוועידה לשנות את השורה הרביעית ב"הנדר" שכתב ז'בוטינסקי, מ"אכין זרועי להגנת עמי ולא אשא זרועי אלא להגנה" - ל"אשא זרועי להגנת עמי ולכיבוש מולדתי".

מסתבר שז'בוטינסקי לא בא על כך חשבון עם בגין והמשיך לטפח אותו כיוורשו. ד"ר אבן מביא מדברי ד"ר שמ

כחוקר הציונות, ד"ר אפרים אבן, נשאל אם זו החמצה היסטורית שזאב ז'בוטינסקי, מייסד התנועה הר"וויזיוניסטית, נפטר בטרם עת ב-1940 ולא זכה להיות בהקמת המדינה, תשובתו מפתיעה. "כן ולא", הוא אומר. "כן - מפני שהייתה לו ראייה מדינית מעבר למצוי, שיכלה להועיל; לא - מפני שלא בטוח שהיה מסתדר עם הגישה הלוחמנית יותר של מנחם בגין, שהגיע ארצה בתקופת השואה והבין שעל העם היהודי להילחם כדי להתקיים".

"ז'בוטינסקי ובגין - משנתם ומאבקייהם" הוא שם ספרו החדש של ד"ר אבן, 85 עובר מדינה בגמלאות, תושב אפרת, שיצא לאחרונה בהוצאת "צמרת". בסגנון המלוטש, העתיר בציטוטים מקראיים, כיאה למי שבעשור למדינה התמודד בחי"דון התנ"ך הראשון, מנתח אבן בצורה מרתקת את הדומה ואת השונה בדרכם של שני האישים.

ד"ר אבן מביא מ"כלילות לבנים", ספרו של בגין, את תיאור המפגש הראשון בין

ד"ר אבן מצביע על מכנה משותף בין השניים: שניהם היו נואמים בחסד עליון ושילבו בנאומיהם סממנים תיאטראליים. ז'בוטינסקי היה רב אמן של הגייה עברית במבטא ספרדי, ואף הדריך בכך את שחקני הבימה בביקורם בברלין. בגין היה מלהיט כיכרות שאין כמותו

"אישיאיש ואורח חייו". נתניהו

צילום: אוליבייה פיוטוסי, תל אש 90

76047967-6	31/01/2021	מעריב - המגזין	עמוד 7	3/3	26.09x30.89
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

שניהם הרבו בכתיבת מכתבים והקפידו להשיב לפונים אליהם. ז'בוטינסקי (במרכז) ובגין (מימין) בבינסק שבפולין, 1933 צילום: לע"מ

תמכו במינויו כמפקד האצ"ל.

"אלה שהסתייגו ממניו, נימקו זאת בהיותו חסר רקע צבאי. אל נשכח שהוא הגיע לארץ ישראל כטוראי בצבא אנדרסן הפולני, אבל זאת לאחר היותו מפקד בית"ר בפולין".

אתה כותב שמבחינתו העיקר היה להילחם בבריטים ולסלקם מהארץ - ובלי כוונות שלטוניות מצדו. האומנם?

"אולי זאת הייתה אז גדולתו. כשהוא נפגש עם ראשי ההגנה ערב הסוון, הוא הביע תמיכה בכך שכן גוריון יעמוד בראש המדינה שתקום. כדמוקרט, הוא הכיר בכך שההגנה ייצגה את הרוב בארץ".

ללמוד מהצניעות

ד"ר אבן כותב בהרחבה על חלקו המכריע של בגין בביטול עונש המלקות שנהוג היה בידי שלטונות המנדט ובהפסקת הגדרום הבריטי. זאת בעקבות מדיניות תגמול נחוצה שהרתיעה את הבריטים. שמואל כץ תיאר אותו כ"אסטרטג מלחמה מחתרתי מזהיר" וד"ר יעקב וינשל אמר עליו: "פי קודו על האצ"ל היה מלא גבורה עם הרבה הסתכנות". בגין ומנהיגי אצ"ל אחרים ידעו שאם ייתפסו על ידי הבריטים, לא יצאו מכך בחיים, וגורלם יהיה כגורלו של אברהם שטרן, הוא יאיר, מנהיג הלח"י, ואמר אבן.

ואם מזכירים את יאיר, ד"ר אבן עובר באחת ליצחק שמיר, ממשיך דרכו, ומצטט אותו כאומר ש"הודות לבגין עזבו הבריטים את הארץ". אבן מספר שכמה פעמים ניסה לשמוע משמיר מי הייתה האישיות הגדולה שפגש בחייו. אם סבר שזה יצביע על יאיר, מפקדו, אמר לו שמיר מילה אחת - "בגין", קרוב לוודאי גם בוזכרו כיצד עברה אליו ראשות הממשלה לאחר ה"אינני יכול עוד" של בגין.

ובמעבר חר, האם נתניהו ייזכר בעתיד בנשימה אחת עם ז'בוטינסקי ועם בגין? "מבחינת ביצועים, נתניהו איננו נופל מהם, ומבחינת נושאי כלכלה לא מן הנמנע שהוא עולה עליהם, אבל מבחינת החזון - ספק רב. אולי ייזכר כאחד מראשי הממשלה הטובים, אבל בהחלט לא כמו בן גוריון ובגין. בנוסף, נתניהו איננו הוגה דעות, בוודאי לא מהסוג שלהם".

אתה תומך ביום בנתניהו? "כן".
למרות כתבי האישום ואורח חייו הש"ני במחלוקת?
"חונכתי על כך שרק בית המשפט קובע מי אשם".
דירת שני החדרים שבה גר בגין בתל

ספרדים, התנועה הציונית דאז הייתה כולה של יהודים אשכנזים, והספרדים לא נקראו ליטול חלק בפעילות התנועה הזאת", מס' ביר אבן. "ז'בוטינסקי היה מאוד אהוד, ואף נערץ עליהם. הוא לא רק אימץ את המבטא שלהם, אלא בכישרונו הרב לשפות שלט בלדינו עד כדי יכולת לנאום גם בשפה האת. ז'בוטינסקי קרא לשילוב 'השכט הספרדי', כדבריו, בתנועה הציונית. כש עמד בראש ההגנה בירושלים ב-1920, הוא קירב אליו את הספרדים בעיר ועליהם אמר 'נתאבהתי בהם'".

ז'בוטינסקי אף העלה רעיונות להבראת "האיש החולה מבוספורוס", כפי שכונה תה הקיסרות העותמאנית בשקיעתה, ויש עדויות שאטאטורק, מייסד טורקיה החדשה, השתמש בהם. אולי כדאי להזכיר את זה לנשיא טורקיה הנוכחי ארדואן.

כמו כן, כידוע, ז'בוטינסקי דגל בחזון ארץ ישראל השלמה, כולל עבר הירדן, וסבר שכל עוד הערבים יאימנו ביכולתם להיפטר מהיהודים בארץ ישראל, לא יהיה שלום עמם. אבן רואה בו הומניסט שבגין פעל לאורו. "ז'בוטינסקי דגל בש" ויוון למיעוט הערבי, כפי שאנחנו מצוויים ביחס והגן אל הגר שבשערינו", הוא אומר. "ז'בוטינסקי הוסיף את הערבים להיות אזרחים טובים במדינה יהודית, אחרת ניתן לשקול הגירה שלהם בהסכמה".

הכוונה היא לטרנספר?
"חלילה! הדגש הוא על המילה 'הסכמה' עם אפשרות לחילופי אוכלוסין, כפי שהיה כ-30 שנה קודם לכן בין יוון לטורקיה".
אם נעבור לבגין, מעניין שלא כולם

עיתר ציטוטים מקראיים. עטיפת הספר

של מכתבים שהלכו לאיבוד. מתי הספיק הכל? לאיש אין מענה על כך.

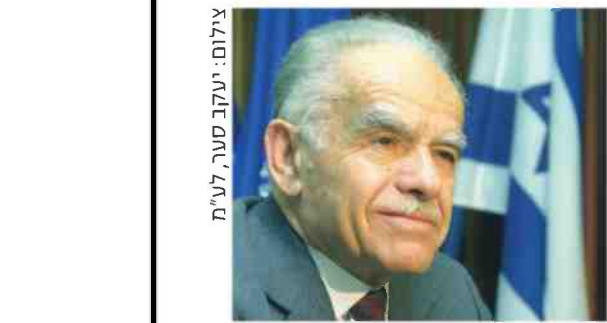
תזכורת לארדואן

כפי שעולה מספרו של ד"ר אבן, ז'בוטינסקי הגדיר את תרבות עמי המזרח כ"ימי הביניים שנתאחרו". למרות זאת, הוא קרא להיעזר ביהודים הספרדים באימפריה, קרי הקיסרות העותמאנית. האם קריאתו להיעזר בהם פירושה שהם היו חלק בלתי נפרד מהתנועה? "חוץ מהר" צל, שאבות אבותיו היו כפי הנראה יהודים

אביב רחוקה מאוד מהווילה של נתניהו בקיסריה. "אינני זוכר שליוס הולדתו ה-70 של כיני הוצא סכום עתק על הזמנת שועי עולם, כפי שהיה ביום הולדתו ה-80 ברוב פאר של מנהיג אחר. איש-איש ואורח חייו. אני מסכים איתך שיש לנתניהו מה ללמוד מהצניעות של בגין".

מה אתה חושב על כך שבנו, בני בגין, חבר לגרעון סערי? "מכיוון ששניהם חברים שלי, הרשה נא לי לא לענות על שאלה זו. כאן אני מעדיף להתחמק באלגנטיות".

ד"ר אבן מצטט את יצחק שמיר (בתמונה), שאמר ש"הודות לבגין עזבו הבריטים את הארץ". הוא מספר שכמה פעמים ניסה לשמוע משמיר מי הייתה האישיות הגדולה שפגש בחייו. אם סבר שזה יצביע על יאיר, מפקדו, אמר לו שמיר מילה אחת - "בגין!"

צילום: יעקב שטר, לע"מ